

รักษ์ธนบัตรไทย

ธนบัตรไทย เอกลักษณ์ความเป็นไทย

ธนบัตรเป็นเงินตราและเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจ การออกแบบธนบัตรจึงต้องคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ได้แก่ ความสวยงามน่าใช้ ความสะดวกในการพกพา ข้อจำกัดด้านการพิมพ์และกระบวนการผลิต ลักษณะต่อต้านการปลอมแปลงที่จะบรรจุไว้ในธนบัตร รวมทั้งเอกลักษณ์ความเป็นไทย ด้วยเหตุที่ธนบัตรมีเพียงแต่เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายเท่านั้น หากแต่ยังทำหน้าที่เสมือนดังทูตวัฒนธรรมที่จะเผยแพร่ให้ทั่วโลกรู้จักประเทศไทยเป็นอย่างดี จึงมักนำสิ่งต่าง ๆ อาทิ อักษรและตัวเลขไทย ลายไทย ภาพเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ และความเป็นเอกราช มาเป็นองค์ประกอบบนธนบัตร ซึ่งการออกแบบธนบัตรในแต่ละแบบแต่ละโอกาส จะมีการกำหนดแนวความคิดหลักที่ต้องการจะนำเสนอ หลังจากนั้นจึงเลือกสรรองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งภาพและข้อความที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดดังกล่าว การเลือกสรรนี้จะต้องผ่านการตรวจพิจารณาอย่างถี่ถ้วนเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นแง่ความถูกต้องของรายละเอียด หรือความรู้สึกรักของประชาชน รวมทั้งต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกลมกลืนสอดคล้องกับพื้นที่และเรื่องราวโดยรวมอีกด้วย

ปัจจุบันเรื่องราวที่ปรากฏบนธนบัตร ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะการเชิดชูภาพพระราชกรณียกิจมาประกอบการออกแบบ เพื่อแสดงให้เห็นพสกนิกรได้ประจักษ์ถึงพระวิริยะอุตสาหะของพระมหากษัตริย์ไทยแต่ละพระองค์ ที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานับประการ เพื่อให้บังเกิดความสงบสุขร่มเย็น และนำพาชาติไทยไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานอารยประเทศ และเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณให้ปรากฏยั่งยืนสืบไป

การนำธนบัตรออกใช้หมุนเวียน

โรงพิมพ์ธนบัตร ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เป็นหน่วยงานที่ผลิตธนบัตรออกใช้หมุนเวียนภายในประเทศ โดย ธปท. จะประมาณความต้องการใช้ธนบัตรให้มีปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอต่อสภาพเศรษฐกิจและความต้องการใช้งานในแต่ละช่วงเวลา

เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตัวธนบัตรให้เกิดขึ้น ธปท. ต้องนำสินทรัพย์ อันทอບด้วยกฎหมายที่มีมูลค่าเท่ากับธนบัตรที่จะนำออกใช้ มาเก็บรักษาไว้ในบัญชีทุนสำรองเงินตรา เพื่อเป็นหลักประกันว่าการออกใช้ธนบัตรมีขอบเขตอยู่เท่ากับสินทรัพย์ที่จะมาเป็นทุนสำรองเงินตราเท่านั้น

ธปท. นำธนบัตรออกใช้สู่มือประชาชน ผ่านศูนย์จัดการธนบัตรของ ธปท. จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ เชียงใหม่ ลำปาง พิชณุโลก ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา ระยอง พังงา สุราษฎร์ธานี หาดใหญ่ และกรุงเทพฯ ซึ่งทำหน้าที่ส่งมอบธนบัตรให้กับธนาคารพาณิชย์ในเขตความรับผิดชอบ เพื่อกระจายธนบัตรให้กับประชาชนใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจต่อไป

วัฏจักรของธนบัตร

ธนบัตรทำหน้าที่ในฐานะของเงินตราหมุนเวียนเปลี่ยนมืออย่างไม่สิ้นสุด และจะเดินทางกลับมายัง ธปท. อีกครั้งในรูปของเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ เพื่อดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง และเพื่อปรับยอดดุลบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของธนาคารพาณิชย์ แต่ก่อนที่ธนบัตรจะเดินทางมายัง ธปท. ธนาคารพาณิชย์จะตรวจสอบจำนวนและคัดแยกสภาพของธนบัตรเหล่านั้น โดยธนบัตรที่มีสภาพดีจะนำกลับไปใช้หมุนเวียนอีก ส่วนธนบัตรที่ชำรุดเสียหายไม่เหมาะสมกับการใช้งาน ธนาคารพาณิชย์จะรวบรวมนำส่งให้ ธปท.

ในแต่ละปี ธปท. ต้องทำลายธนบัตรที่มีสภาพไม่เหมาะสมกับการใช้งานกว่า 2,500 ล้านฉบับ ซึ่งธนบัตรที่ต้องทำลายนั้น มีจำนวนไม่น้อยเกิดจากการกระทำต่อธนบัตรอย่างไม่เหมาะสม เช่น การขีดเขียน ขยำ หรือประทับตราลงบนธนบัตร ส่งผลให้ธนบัตรมีอายุการใช้งานสั้นลงกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ ธปท. ต้องใช้งบประมาณในการทำลาย และพิมพ์ธนบัตรใหม่ขึ้นมาทดแทนเป็นจำนวนมาก

ถนอมใช้อย่างรู้ค่า ร่วมรักษาธนบัตรไทย

แม้ธนบัตรจะผลิตจากกระดาษชนิดพิเศษ มีความทนทานต่อการใช้งานกว่ากระดาษทั่วไปก็ตาม แต่ถ้าประชาชนใช้ธนบัตรอย่างไม่ระมัดระวัง ย่อมทำให้อายุการใช้งานของธนบัตรสั้นลง และต้องทำลายทิ้งไปอย่างน่าเสียดาย ดังนั้น หากทุกคนร่วมมือร่วมใจ ถนอมใช้ธนบัตรอย่างรู้ค่า ตระหนักและมีจิตสำนึกในการใช้ธนบัตรอย่างทะนุถนอมแล้ว การผลิตและการทำลายธนบัตรจะน้อยลง ส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ธนบัตรที่ใช้จ่ำยมีสภาพดีน่าใช้ และยังช่วยให้การสังเกตหรือตรวจสอบธนบัตรว่าจริงหรือปลอมกระทำได้ง่ายขึ้น อันเป็นผลดีต่อประเทศชาติโดยรวม

“รักษัชนบัตรไทย” สำเร็จได้ ด้วยความร่วมมือ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ธปท. จึงได้ริเริ่มโครงการ “รักษัชนบัตรไทย” ขึ้น เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของธนบัตรและสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนใช้ธนบัตรอย่างทะนุถนอม โครงการดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ จากทุกภาคส่วน ซึ่งในเบื้องต้นประชาชนทุกคนสามารถช่วยรักษาสภาพธนบัตรให้สะอาด และมีอายุการใช้งานที่นานขึ้น โดยหลีกเลี่ยงการกระทำดังต่อไปนี้

- การทำให้ธนบัตรสกปรก เปราะเปื้อน
- การขีดเขียนหรือประทับตราลงบนธนบัตร
- การพับหรือกรีดธนบัตรจนเป็นรอย
- การขยำธนบัตร
- การทำให้ธนบัตรเปียกชื้น
- การเขียนธนบัตรด้วยลวดเขียนกระดาษ
- การนำธนบัตรไปใช้ในงานประดิษฐ์ต่าง ๆ

นอกจากวิธีการข้างต้นแล้ว หากประชาชนได้รับหรือมีธนบัตรที่มีสภาพเก่าไม่เหมาะสมกับการใช้งานไว้ในครอบครอง ควรรวบรวมธนบัตรเหล่านั้นนำฝากเข้าบัญชีเงินฝาก หรือนำไปขอแลกเปลี่ยนเป็นธนบัตรสภาพดีที่ธนาคารออมสินหรือธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นการช่วยให้มีธนบัตรสภาพดีหมุนเวียนในระบบการเงิน และธนบัตรสภาพเก่าก็จะกลับเข้าสู่ระบบธนาคารเพื่อทำลายต่อไป

โครงการ “รักษัชนบัตรไทย” จึงเป็นโครงการที่มุ่งมั่นสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของธนบัตร และใช้ธนบัตรอย่างทะนุถนอม เป็นการยกระดับคุณภาพธนบัตรที่ใช้หมุนเวียนในประเทศให้มีสภาพดี นำให้ประชาชนสามารถสังเกตหรือตรวจสอบว่าเป็นธนบัตรจริงหรือปลอมได้ง่าย ทำให้เกิดความพึงพอใจและเชื่อมั่นต่อธนบัตรไทย
